

A „KELET” előfizetési díja:
Vidék postán vagy helyben házhoz hordva
Egy évre 16 frt.
Félévre 8
Negyedévre 4
Egy hónap helyben 1 frt 50 kr.
Egyes szám ára 7 kr.

Megjelenik a „Kelet” mindennap, az ünnepek kivételével.
Főfő 4-ik szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzandók.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP

Hirdetési díjak
Hatalom hasznosított gármond sor vagy annak tere 6 kr.
Helyedij minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.
Hirdetéseket felvesznek:
Bécsben: Oppellik Alajos Städt Stubenbastei Nr. 2. (Kek-haus den Wollzeile 36.) Haasensteint és Voigler (Wallisch, gasse 10.) Bud. Moosé Publicistische Bureau Budapestben. Haasensteint és Voigler hirdetés köv. irodája. Weiss Mór hirdetés felvételi irod. Bécsben Wollzeile 18. és Budapest Szerviztér 5. sz.
Nyitási díjak
gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Kiadóhivatal:
Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Szerkesztői szállítás:
Főfő 4-ik szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzandók.

A külpolitikai alternativa.

(Sr.) Külpolitikánk jellemzésére igen helyesen állított fel egy alternatívát a kolni újság, mely lap mindig török-barát politikát folytatott és monarchiánk magatartása ellen ellenzékét képezte. Azt mondá, ugyanis, egyik legközvetlenebbi számában, hogy vagy Angliával egyetértésben működik a monarchia Oroszországra vissza szorításán, vagy ennek szövetségében, elé fogja mozdítani, compensatióért, Oroszországot, melyek közt természetesen Bulgária és Keletruméliának orosz hűbér államát tétele is előfordul. Ez az alternativa híven visszaadja azt a pártállást is, melyet a magyar pártok a külpolitika irányában elfoglaltak. Míg a kormánypárt az előbbi, az ellenzék az alternativa utóbbi felét állítja külpolitikánk vezéreszméjének és a háború alatt, mint azóta meg nem szűnik Andrássy orosz szövetségét valódi, Bosznia és Hercegovina megszállását compensatió tárgyak feltüntetni, melynek fejében nyerné Oroszország Bulgáriát és Kelet-Ruméliát; de ha nem is akar az ember visszatérni a sokat vitatott kérdések fázisaira; úgy az ellenzék állításának, mint a kolni újság alternatívájának második részének alapját támadja meg már az egy tény is, hogy az európai congressust Andrássy provokálta Oroszország ellen és az, azt a különös határozatot hozta, hogy Oroszországnak ép úgy kell vonulnia az ellenzék által cooperatióval feltüntetett tartományokból, mint a hogy bevonnunk mi, ugyancsak congressusi határozat értelmében, azon tartományokba, melyeket Oroszország csak a balkán nyugati részének fejében ajándékozott nekünk — az ellenzék felfogás és az alternativa második részének értelmében. És ha így már a múltra nézve esleik ez alternativa alapja és főtételle még világosabban tűnik ki az ellenzék vádjainak tarthatatlansága, ha a kolni újság alternatíváját úgy tüntetjük fel, mint a jövő programjának pontozatát. Mert ha egyszer csak annyit concedált az ember, hogy monarchiánk is, a többi hatalmasságokkal egyetértésben a berlini szerződés végrehajtása tekintetében és ha ezt sem akarjuk concedálni, akkor még csak komediának is érthetetlen lesz a congressus létesítése, ha tehát csak annyit concedálunk, hogy monarchiánk és Andrássy sem tekinthet őrök betűnek a congressus határozatainak aláírását, hogy van annyi felfogás, a mennyi szükséges egy európai határozat jelentőségéhez: akkor azonnal esleik az alternativa második fele; azonnal megvannak sommisitve az ellenzék vádai; és marad monarchiánk programjában az alternativa első fele: Oroszország visszaszorítása a Balkánon, Európa által vagy legalább is Európa nevében. Mert, úgy látszik, hogy szép szerével nem fog az menni, miután Oroszország iparkodik jól berendezkedni Bulgáriában és Kelet Ruméliában; bár reformtörvényeinek csak Dondukoff hercege különös gazdálkodásával adott kifejezést és humanismusának azon kegyetlenségeket, melyekről az európai rhodopei bizottság egészen visszatért; de hát Oroszország az efféléket csak cseégen használja; ő teremteni jóllétet, civilizációt még oda haza sem igen tud; de katonai szervezetet létrehozni igen és a panruszismust ez uton terjeszteni teljesen érti. Így Bulgáriában is csak katonai rendszabályai mondhatók komoly intézkedéseknek és ezek kizárólag Oroszországra javára vannak tervezve, keresztülvé. Ez nem mutat nagy visszavonulási hajlamra; és ha csak saját belállapotai által kényszerítve nem lesz az önkényes visszavonulásra: akkor Európának ugyancsak sarkára kell állania, hogy ő visszavonulásra bírja, vagy kényszerítse. E célra, természetesen monarchiánk érdekében áll Európa solidaritását fenntartani és ugyancsak boldog dolog lenne, ha épen ő játszaná ki azt azzal, hogy az ellenzék felfogás és a kolni újság alternatívája értelmében Oroszországgal oly alapon alkudoznék, mely neki biztosítsa nemcsak Bulgária és Rumelia birtokát; de egyszersmint monarchiánk beleegyezését, sőt védelmét ezek számára Oroszországnak; hisz Európa a solidaritását épen Andrássy idézte elő, akkor, a mikor a congressus határozatait provokálta, és, hogy ezt a munkát ő most kockáztassa, mikor létesült; holott igen nehezen létesült; ez már mégis igen nagy oszobaság lenne. Hogy pedig ez a solidaritás nem épen kedvező Oroszországra nézve, azt az bizonyítja, hogy nem

csak az olyan állam, mint Anglia, mely oroszellenes állásról régen ösmereket; de olyan orosz-barát is, mint Franciaország és Németország feltétlenül a congressus határozatainak végrehajtása mellett vannak. Pedig ez egy jelentőségi Oroszország visszaszorításával. Nem mondjuk, hogy ez a solidaritás örök időkre és az actio minden nemére, minden eshetőséggel szemben, biztosítva van. De, hogy a congressus óta is, eddig erősödött, az kétségtelen. Ha pedig cserben hagyja, akkor is ott van saját örök és egy szövetségesünk, az Anglia; a minthogy a kolni újság alternatívájának első fele ezt tartalmazza. Ez eredmény és program!

Néhány szó a Szamosvölgyi vasút érdekében.

(Kolozsvár városi memoranduma)
Örvendek, mondhatnók csodálatos tények jelezhetők, hogy az ország gazdasági és közgazdasági stagnatioja közepette is találkoznak férfiak, kik nemcsak öhajtanak és terveznek vállalatokat, hanem egyuttal lankadatan érdeklődnek is törekseiknek azokat valószínű, és erős hittel vannak eltelve a cél biztos elérésé iránt. Míg más rendezett viszonyok között rohamosan fejlődő országok már meglevő beruházások alapján mind számosabb új és bő jövődelmi forrást nyújtó vállalatokat létesítenek, addig hiányzik nálunk a pénz ép a legfontosabb közgazdasági beruházások — és ezek között első sorban felette nagyfontosságú vasutak — megszerzéséhez vagy előteremtéséhez; pedig azok nélkül nem fejlődhetik, és ha mégis, úgy haszon nélkül fejlődnek egy ország mezőgazdasági vagy ipari productivitása, mert a cikkek — célszerű közlekedési eszközök hiányában — nagyobb tömegben és nagyobb távolságra nem lévéen szállíthatók, sem értékesíthetők, értékeikből is mindinkább vesztenének, mely körülmény természetesen a productio apadását vonná maga után. A vasutak létesítése tehát egyik lényegesebb előfeltétele egy ország fejlődési képességének, valamint a vasuti statisztika, ma már egészen jogosan egy ország kulturállapotjának megítélésére szolgálhat. Utóbbi állításunk támogatására álljon itt egy pár adat; ugyanis:
Egy mértöld vasutak esik
Belgiumban 1 1/2 mértöldre
Angliában 1 1/2 „ „
Ausztriában 3/4 „ „
Magyarországban (Horvátország és Erdély nélkül) 5 1/2 „ „
Magyarországban 15,000 lakosra, addig Magyarországon 21,500 lakosra esik egy mértöld vasút.
Ezen számok igen szomorúan világítják meg hazánk kulturviszonyait és kétszeresen szomorú képet adnak Erdélyről. Ha építettünk is eirca 750 millió forint értékű vasutakat, azért hazánkban koránt sincs még megoldva a feladat és hogy még egyes vonalak helyreállítása égető szükség, kiténik abból, hogy dacára a kedvezőtlen viszonyoknak, alig mulik nap, hogy nemzetgazdaságunk ne fáradozzék a sajátóban egy-egy ilyenmű vállalat létrehozása körül. Sőt egyes vasutak kérdése már évek óta — a tengeri kigyóhoz hasonlóan — tűnődnek fel újra a napi kérdések repertoirján, más eszmék ismét csak egyszer látván napvilágot, részvétlenség és pénzhiányon — e sok életrevaló tervnek biztos megölője — szenvednek hajótörést.
Ily körülmények között csak örömmel üdvözölhetni egy oly vállalatot, mely képes a kezdeményezés nehézségeivel megküzdeni, és közeli valószínűsít biztos kilátásba helyezni.
A Szamosvölgyi vasut a felmerült sok „pium desiderium“-ok között dícséretes kivételt képez, mert alig egy pár hónapja, hogy a sajtó és az érdekeltek körök e kérdéssel komolyan foglalkoztak volna (tudtunkkal october 5-én tartott az első érdemleges értekezlet, melyen e vasut szükségessége ki-mondatott) és ma már annyira érett az ügy, hogy költségvetést, előre látható forgalmat, és ezzel összefüggő jövedelmezőséget feltüntető csinos munka — egy Deesen szerkesztett emlékirat — fekszik előttünk, és a részvényekre már próba aláírások is gyűjtetnek. Báró Bánffy Dezső ur, Szolnokdobo-

kamegye lelkes főispánja, ki e vasut eszméjét is megpendít, ezen dícséretre méltó eredményben általánosan ismert hazafiságának és rendkívüli erélyességének újabb fényes jeleit adá.

A Szamosvölgyi vasut Deésig kiépítve első sorban helyi érdekű, de ha tovább fejlesztve elérné Bukovinát vagy Moldovát, úgy mint stratégiai és nemzetközi vonal az ország első rendű vasutai közé soroltatnék, mely czimre a tervezett Mármaros-Szigeth-Szucsávi vonallal teljes egyenjogúsága van; Deés és Mármaros-Szigeth egyenlő távolságban fekszik úgy az ország fővárosától Budapesttől, mint Szucsávától, tehát a Bukovina felé történendő tovább építés tekintetéből a Deés-Buda-pesti vonal versenytársa leend a Mármaros-Szigeth-Buda-pesti vonalnak; ha egykor ezen kétségtelenül szükséges vonal kiépítéséről leend szó, fel fog merülni azon kérdés is, vajon e két alternativa között melyiknek kivitele előnyösebb, olcsóbb, stratégiailag és nemzetgazdaságilag tanácsosabb? és ha a szerencse a Deési irány kiépítése mellett döntene, úgy hozzá érve a későbbi levő ploiesti-brassói és még combinatióba jöhető ojtói és verestoronyi csatlakozást is, Kolozsvár-Budapest lenne a Magyarországon keresztül terhelhető gabona forgalom legjelentékenyebb közvetítő vonala, a termelő kelet és a fogyasztó nyugot között. Meg kell itt említeni, hogy legelőször nagy Széchenyi eszméje volt Erdélyen keresztül — Besztereczen át — Bukovinába építeni vasutat. Hogy azonban ez lehetséges legyen, mindemellett szükséges először, hogy a Szamosvölgyi vasut leg-alább Deésig kiépíttessék és másodsorú, hogy ezen vasut súlypontja Kolozsvárt legyen. Hogy ne Apahida, hanem Kolozsvár legyen a kiágazási pont, ez szerény véleményünk szerint, a Szamosvölgyi vasut helyi érdekeire nézve életkérdés, a vonal tovább építése esetén pedig a magasabb stratégiai és nemzetközi érdek követelménye.

Legyen szabad ezen állításunk indoklásával kissé bővebben foglalkoznunk.
(Folytatjuk.)

Külföld.

Berlinből sürgönyzik január 3-áról: A német császár a diplomatiai kar újvi fogadtatása alkalmával ismét kifejezte a fölötti sajnálkozását, hogy az osztrák-magyar nagykövet még nem érkezett Berlinbe. Vallier fr. francia nagykövet előtt a császár azon reményét fejezte ki, hogy Franciaországban ismét helyre fog állni egészsége s teljesen felépülten tér vissza Berlinbe. A nagykövet Bismarck hg. egyenes meghívására ma Friedrichsruhába utazott. A vámtarifa-bizottság ma tartó első ülését, mely csak formai dolgokkal foglalkozott. Varnbühler a bizottság czéjáj és feladatait fejtette. Félhivatalos lapok azt állítják, hogy Dánia legitim képviselői túltették magukat a kellő tekinteten, a mennyiben a velf küldöttség, mely Cumberland hg. menyezője alkalmával Koppenhágában megjelent az udvari ebédré, valamint a külügyminiszter által az idegen követekkel egyetemben a díszbeidé meghívott, minek következtében a német követ azon helyzetbe jutott, hogy a velf elégtelenség mellé kerüljön.

A francia szenatorválasztások tegnap mentek vége és egy késő este érkezett távirat mér az eredményt is tudatja. Harminczöt megyében Constantineben és Martiniqueban hivatalok egybe a választók, hogy nyolcvankét tagot választanak a szenatusba. Gambetta azt jóslta, hogy választás a köztársasági pártnak huszonöt szavazati többséget fog szerezni.

Az eredmény meghaladta Gambetta vára-kozását. A szenatusból kilépett husz republikánust egyfölt egy ismét megválasztották, azonfelül a republikánus párt negyvenegy kerületet nyert. E párt a szenatusban eddig 129 tagot számlált, míg a conservatív párt 171-et. Most a számarány megfordult; most a republikánus párt számlál 170 tagot és a conservatív párt 130-at.

A szenatorokat tudvalevőleg a megyék fő és kerületi tanácsosai és a községi képviselők küldöttel választják és így Franciaországnak vagyon és rangban kiváló elemei azok, melyek tőlelel mondatk a reaktív férfiak felett.

A szenatusnak korán fog alkalmi nyílni az állásfoglalásra, mert csakhamar nyilatkoznia

kell majd az amnestia kérdésről. — Ugy hiszik, hogy közepet fog tartani és ki fogja zárni az amnestiából azokat, kik kolompokosok tekintendők, és így el lesz kerülve a két republikánus majoritás közti összekötözés, melyre a reactionáriusok számítanak.

Abdul Hamid szultán a török újév napján az Yldizkioszkban fogadta a török kormányfőriák szerencse kívánatait. Kbeireddin pasa ez alkalommal következő beszédet tartott:

„Felsőbi Birodalma miniszterei és főmoltóságai jó kívánataikat fejezik ki az új év alkalmából császári felségének. Az ön szolgálja boldog, hogy azon megtiszteltó kitüntetésben részesül, hogy azok tolmácsa lehet, s hogy ezen kötelességet teljesítheti. E kötelességet a mult évben teljesíteni nem lehetett, mert az ön összes szolgálói fölötté: lehangeltek voltak. Most boldogok és hálásak érte, hogy ma meg van nekik engedve, e kötelességet felségednél teljesítheti. Adja isten, hogy az újév felséged auspiciumai alatt mindennemű jóllét és haladás kezdete legyen.”

A szultán erre következőleg válaszolt:
Köszönöm jó kívánataikat. Egyetlen óhajom az, hogy birodalmunk hatalmát öregedni lássam. E végből számítok mindenki segélyére és támogatására. Azért neveztem ki őnt a nagyvezíri állásra, mert meg vagyok győződve becsületességéről és képességéről. A tények igazolják meggyőződésemet, mi nekem nagy meglepetést szerez. Kérem az istent, hogy az új év a nyugalom, a rend és a haladás aeráját nyissa meg országunkban, melynek reá olyan szüksége van. Koszoruzza sikerrel a mindenható mindnyájunk erőlködését a birodalom jóllétéért. Amen.

Az afghan háboru.

Az angol-afghán harcztérről távirják a „P. L.”-nak Londonból: Kandahárban több mint 400 (?) főnyi afgau harcos van beszpontosítva, a város bástyái várakokkal bőven el vannak látva. A nők, gyermekek, aggasztóknak és mindazok, kik harcképtelenek, elhagyják a várost, úgy hogy Biddul és Stewart közelé hadoszlopai kemény ellentállásra lehetnek elkészülve. Attól is tartanak, hogy az afgánok egy erre szolgáló készülékkel Kandahár egész környékét víz alá helyezik. A Roberts hadoszlop már megindult Rhozt felé.

A Kabultól balra fekvő magaslatokon csoportosult volt az angolokkal barátságos viszonyban álló 200 jeraicai és lázadó zúkkhelek közt. Ez utóbbiak halottak, sebesültek és fegyverek hátrahagyásával futásnak eredtek. A foglyoknál jelentékeny pénzeszközöket találtak. A Bidoulf-hadosztály elősompatai Deh-Hadij helységet harc nélkül elfoglalták. Az angol Quettah-hadoszlop parancsnoka az ostromtűteket előre indította, hogy az ellentállást Kandahárban megtörje. Ezen ütegek kilencz negyvenfontos Armstrong-ágyuból, kilencz nyolcz hüvelykes mozsárból és három vetágyuból állnak.

A „Nowoje Wiemja” azt hiszi, hogy az angol-orosz conventió rövid idő múlva létrejön. Oroszország állítólag készséggel nyilatkozott, hogy Ázsiában szigorú semlegességet fog követni és Angliát nem fogja zavarni Afganisztánt, az alexandrethei kikötőt és Cyprus szigetét illető intézkedéseiben, viszont Oroszország fel lenne jogosítva, hogy Bulgária reorganizatióját oly értelemben vigye keresztül, mint ezt a san-stefanoi béke megállapítja. (Ilyen conventió aligha fog létrejönni. Szerk.)

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése január 5-én

Elnök: Ghyecz Kálmán, jegyző Baross Gábor. A kormány részéről jelen vannak: Tisza K., Szapáry Gyula gróf, Trefort Ágoston. Pauler T., Péchy Tamás, Kemény, G. h., Szende B., Bedekovich K. báró.

Szapáry Gyula gr. pénzügyminiszter: T. ház! Van szerencsém az 1879. évre szóló költségvetést előterjeszteni. Azt hiszem, a t. ház természetesen és illőnek fogja tartani, hogy ez alkalommal, midőn a képviselőház tagjainak nagy része nincs a fővárosban, de különben is a képviselőház a mult ülések egyikén azt határozta, hogy január 20-ig érdemleges ülést nem tart, nem tervezkedem ki a pénzügyi helyzet esetelésére, hanem fenntartom azt magamnak akkorra, midőn a pénzügyi bizottság jelentését a háznak benyújtván, a költségvetés általánosságban fog tárgyalgatni. Ezt a jelen körülmények közt annyival inkább tartom helyesnek, mert akkor inkább le-

szek azon helyzetben, hogy az 1878-i kezelési év eredményeinek tisztá képét nyújthassam a t. háznak, valamint az aranyárak-kötvényeknek 1878-év végéig történt értékesítéséről és a kincstári utalványok miként történt beváltásáról részletes jelentést tarjeshthessek majd a t. ház elé és egyeztetve előadhassam a kormány nézeteit arra nézve, hogy mikép kívánja a másod kibocsátású kincstári utalványok beváltására és az 1879. évi hiányának fedezésére a szükséges hitelműveleteket eszközölni. Jelenleg szorítkozom arra, hogy a költségvetés végeredményét hozzam a t. ház tudomására.

A rendes kiadások előirányzata: 238,164,208 frt, átmeneti kiadások: 1,853,531 frt; beruházások 6,884,365 frt; összesen: 246,902,104.

Ezzel szemben a rendes bevételek előirányzata 221,165,503 frt, átmeneti bevételek 2,984 ezer 202 frt. Összesen: 224,099,706 frt. A hiány 22,802,398 frt.

Bátor vagyok a t. háznak bejelenteni, hogy a költségvetést kinyomattam s az a t. ház tagjai közt kiosztható; az indokolásnak egy némelyrésze még néhány nap múlva lesz csak kiosztható.

Kérem a t. házat, méltóztatassék a beadott irományok kiosztását elrendelni és előzetes tárgyalás végett a pénzügyi bizottsághoz utasítani.

Helyi Ignác helyesli, hogy a költségvetés a pénzügyi bizottsághoz utasittatik, de nem azért, mert a ház ezt most elhatározza, mivel ily praecedens alkotni nem szabad, hanem mert a ház multkor ezt a határozatot hozta.

Elnök: A költségvetés mellékleteivel együtt a háznak multkor hozott határozatahoz képest előzetes tárgyalás végett a pénzügyi bizottsághoz utasittatik.

Az ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után elnök az ülést bezárta.

Br. Kemény Gábor gazdasági viszonyainkról.

B. Kemény Gábor földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter 1878. decz. 31-ki kelettel a törvényhatóságokhoz gazdasági viszonyainkra vonatkozólag következő köriratot intézett, mely a miniszter tárczához tartozó ügyek iránti tájékozottságról és meglevő érdeklődéséről tesz tanuságot.

Midőn ő felségének, urunk királynaknak legkegyelmesebb kiuevezése folytán ezen tárcza vezetését átvettém, jól ismertem mindazon nyomasztó viszonyokat, melyek annak ügyeire neheznek. Tudom, hogy átalánvéve a földmívelés nem jövedelmez kielégítőleg, az ipar pang, a kereskedelem hitelviszonyok megrendülésével, a pénztelenséggel küzd. Erős bennem a meggyőződés, hogy mind e bajokon segíteni lehet, ha mindenki teljesíti kötelességét, ha egy-egyedvőn oda annyi hányatott nem vezetünk most sem veszti el önbizalmát, ha a közvélemény nem engedi magát megmegtévelytetni rémfelfogás által.

Nincs a világban kormány, mely e tekintetben mindent, vagy bár elegendőt tenni egymaga képes lenne, még ha a központosítás legmagasabb mértéke is lenne valahol honos; annál kevésbbé minálunk, miután nemzetünk és a szent-István koronája népei kezdettől fogva féltékeny figyelemmel őrték meg, és pedig méltán, a politikai önigazgatásnak intézményeit, mint az alkotmányos szabadságnak egyetlen valódi biztosítékát. Ilyen lévén helyzetünk, a teendőnk egy igen jelentékeny része áthárul a törvényhatóságokra, községekre; de egyszersmind rendkívüli erői biztosít az országnak, ha a törvényhatóságok, közigazgatás és törvényhozás öntudatos együttműködésében, törekednek a közös célnak ügyében, közgazdasági viszonyaink rendezésére, a közvagyonosodás emelésére, a közjólét terjesztésére.

Ha csak futó pillantást is vetünk közgazdasági viszonyaink állására, szembeüthetnek némely részben azok zűlétsége, de másfelől az igen jelentékeny erő, mivel rendelkezni képesek vagyunk.

A föld mívelésén kezdve: országunk ösödök óta híres, gabonatermési képességéről. E tekintetben az elmúlt pár évtizedben nevezetesen előnyünkre szolgált, hogy visszabálozások által sok százezer hold szűföld jött a gazdáknak rendelkezésére és kevéssel azután a külföldre szállítást a megnyitól vasutak lehetővé tévén, ez hirtelen néhány évre, rendkívüli jövedelmeket biztosított a gazdáknak. Ez a rendkívüli nagy jövedelem félrevezette az illető gazdákönösöket: egészen egyoldalul a földszálokat és bevetett föld aránya emelésére, főleg a buza és repce termesztésére adták magukat; azon vidékeken majd minden földet földszántottak és az állattenyésztést elhanyagolták. Az elkövetett hibáért a büntetés már be-következett. Különben is aszályos éghajlatunkban,

melyben csak a legokosabb gazdasági biztosit-hatja a kellő sikert, igen nagy hihetőséggel a talajnak buzára növe való kimerítése következtében a holdak szerint való termelés tetemesen apadtott és betegeségű földözök a buza növényét, most a rozsa, majd az őszi. Hozzájárult a mon-dottakhoz, hogy a mi búzáink az európai piacon az amerikai és orosz búzában igen jelentékeny versenytságra akadtott, melyek, ha általán véve csekélyebb minőségűek is, mint saját termelésünk, olcsó, nagy részben tengeri szállításuk és roppant tömegüknek fogva a magyar kivitel nyomjakk.

Az illető vidékekre nézve a mentő eszköz: a marhatartásnak nagyobb tért szentelni, a kisebb gabonatermő területeket jobban megművelni, job-ban javítani és nem maradni egyoldalúlag a szal-más gabonatermelésnél, hanem a kukorica (tö-röküz) kívül figyelmünket más hasznos termé-nyek mint pl. répanem, repce, imitt-annott kender stb. rendszeres termelésére is kiter-jeszteni.

Ezt eszközölni nem lehet sem törvény, sem rendelet által; ezt illetőleg mindent csupán egy helyes közfelfogástól lehet várni, de az maga mil-liókra menő bizonytalan jövődelmet tehetne biztossá országunk javára.

Alapos a remény, hogy sima alföldünkön száz meg száz ezer hold föld termékenységét neve-zetesen lehetne öntözés (irrigatio) által emelni; ennek előrehatására azonban már nagyobb combi-nált művekre és törvényhozási intézkedésre volna szükség.

Míg hazánknak sima terjedelmes térei kivá-lólag a gabonatermelésre, szántás-vetésre alkal-masak: addig az ország déleleti, keleti és éjsza-ki része a gazdaságban főleg a marhatartásra, fa-iparra, gyümölcstermelésre vannak utalva.

A lótenyésztés ügyében az ország már évek óta jelentékeny áldozatokat hozott. Megnyug-vással utalhatni azonban az eredményre: az erre fordított összegek dús kamatokkal hajtának a bir-tokos osztálynak. Bátor merem állítani, hogy az összes állomány nem annyira számban, mint in-kább minőségben és értékben igen jelentékeny emelkedett és nemcsak a belföldi szükségletre, a hadi célokat ideértve, elegendő számú és minősé-gű állatokkal is el van az ország látva, de lova-inkkal kivitelre is bizony számíthatunk és az or-szágnak nem egy megjéjében, mint Somogyban, Bács-Bodrogon, Komárom, Torontálban stb. a lótenyésztés a gazdaságnak már is jelenté-keny jövedelmi forrásul szolgál. Ezen a mezőn to-vább kell haladnunk, az eddig követett irányban.

(Folytatjuk.)

Az 1879-iki költségvetés.

Az 1879-i államköltségvetés előirányzatának melyet a pénzügyminiszter ma a képviselőház elé terjesztett, sommázata a következő:

Rendes kiadások: Királyi udvartartás 4,650,000, kabineti iroda 69,669 frt; — Ország-gyűlés 1,163,960 frt; — Községi kiadások 29,307,893 frt; — Központi nyugdíjak 140,696 frt; — Nyugdíjak 3,902,182 frt; Államadóssá-gok 91,925,600 frt; — Vasuti kamatbiztosítási előlegek 10,800,000 frt; — Horvát-Szlavon-or-szágek belgazgatási szükséglete 7,266,301 frt; — Fiume 84,140; — Állami számvárosok 130 ezer; — Miniszterelnökség 308,600 frt; — Ö Felsője személyei körüli miniszterium 50,343 frt; — Horvát-szlavon-dalmát miniszter és személye 35,880 frt; — Belügyminiszterium 7,492,469;

Heine és kora.

(Tanulmány.)

Weisz K. töl.

Sohasem értették meg a nemzetek, Goethe utolsó szavait „Mehr Licht“ — kézzelfogha-tóbb módon, mint mai napéig, a felvilágosodás, a találmányok, világkiállítások — a legfurcsább po-litikai és socializmus bonyodalmak idejében. A XIX. század jelszava nem egyéb a folytonos pe-zsgénál, s a mi ma jónak, szépnek, nemesnek és dicsőnek látszik, csak azért van, hogy alig szü-ltetve — az új borhoz hasonlóan rövid idő alatt magát kiforrva — már a következő napon újabb, meg újabb, s akárhánszor rosszabb eszméknek, silányabb nézeteknek adjon helyet.

Az említett processzus azonban korántsem tegnaptól, vagy épen máttól datálódik, hanem sok évtizednek a fájdalomgyermek.

Erre — az első impulzust a graadenati-on — a francia nemzet adta. És miként min-den világrendítő esemény bölcsője, rendszeren a Rajnántúli vidékeken keresendő, mely vidékek fe-lé — Európának jellemeileg megállapodásba ju-tott népeit, minden időkben szívesen kacsintgattak — így történt az a legujabb időkben is.

Az említett vidékekről importált eszmék va-lának azon emeltük, melyek hosszú és nehéz szellemi harcok után a népek életében, ép úgy, mint a fejedelmek uralkodásában új utakat szabtak.

A szükségességnek és körlehetetlen törvé-nye alól kivétel csak is a névai colossus és az arany földhöz való elszigeteltségnek fogva; de má-rszent azért is, mivel, hogy Fichte szavaival éljek — hiányzott az önállóság, és az, mit a többi mi-velt nemzetek annyira hanguliyoztatnak; mi-után ma is úgy, mint mindenkor annyira to-rekedtek — a nemzeti érzék — a nemzeti mű-velődés.

Jelzavuk volt, és ezt dynasztiajuk is kíván-

— Pénzügyminiszterium 39,499,557 frt; — Köz-munka- és közlekedési miniszterium: a) Ministe-rium 4,149,087 frt; Állami vasutak 8,270,000 frt; — Földmivelsé-, ipar- és kereskedelmi mi-niszterium 10,476,627 frt; — Vallás- és közok-tatási miniszterium 4,126,220 frt; — Igazság-ügyi miniszterium 9,916,369; — Honvédelmi mi-niszterium 6,398,015 frt.

Átmeneti kiadások: Ö felsége szemé-lye körüli miniszterium 5,000 frt, — Belügymi-niszterium 34,958 frt, — Pénzügyminiszterium 1,674,271 frt; — Földmivelsé-, ipar- és keres-kedelmi miniszterium 50,000 frt; — Vallás- és közoktatási miniszterium 34,060 frt; — Hon-védelmi miniszterium 55,242 frt.

Beruházások: Pénzügyminiszterium 2 millió 367 ezer 161 frt; — Közmunka- és köz-lekedési miniszterium: a) miniszterium 3,692,000 frt; — b) állami vasutak 692,400 frt; — Val-lás- és közoktatási miniszterium 52,800 frt; — Igazságügyi miniszterium 80,000 frt,

Rendes bevételek: Államadósságok 3,170,383 frt; — Fiume 570 frt; — Állami számvárosok 1,800 frt; — Belügyminiszterium 853,463; — Pénzügyminiszterium 198,176,195 frt; — Közmunka- és közlekedési miniszterium: a) miniszterium 74,359 frt; — Állami vasutak 8,270,000 frt; — Földmivelsé-, ipar- és kereske-delmi miniszterium 9,829,266 frt; — Vallás- és közoktatási miniszterium 423,035 frt; — Igaz-ságügyi miniszterium 298,200 frt; — Honvédel-mi miniszterium 108,242 frt.

Átmeneti bevételek: Belügyministe-rium 4,588 frt; — Pénzügyminiszterium 2 mil-lió 929 ezer 615 frt.

Mérlég. Rendes kiadások. Előirány-zat 1879-re 238,164,208 forint — 1878-ra volt 233,425,624; — különbözet 4,738,584 frttal több a f. évr. — Átmeneti kiadások. Előirány-zat 1879-re 1,853,531 forint. — 1878-ban volt 1,742,961; — különbözet 110,570 frttal több a f. évr. — Beruházások. Előirányzat 1879-re 6,884,365 frt, — 1878-ban volt 5 mil-lió 898 ezer 850 frt, — különbözet 1,055,515 frttal több a f. évr.

Rendes bevételek. Előirányzat 1879-re 221,165,503 forint. — 1878-ban volt 216 mil-lió 535 ezer 861; különbözet 4,629,642 frttal több a folyó évr. — Átmeneti bevételek. Előirányzat 1879-re 2,934,203 frt, — 1878-ban volt 3,310,158 frt, — különbözet 375,955 frttal kevesebb a folyó évr.

Főösszeg. Összes kiadás: 1879-re 246,902,104 frt — 1878-ban volt 240,967,435; — különbözet: 5,934,669 frttal több a folyó évr. Összes bevételek, 1879-re 224,090,606 frt. — 1878-ban volt 219,846,019; különbözet: 4,253,687 frttal több a folyó évr. F. i. á. 1879-re 22,802,398 frt. — 1878-ban volt 21 millió 121 ezer 416; különbözet: 1,680,982 frttal több a folyó évr.

A szamosvölgyi vasut csatlakozása: Apahida vagy Kolozsvár?

A „Szolnok-Doboka“ a következő cikket hozza:

A beállott újrán jelen számunk az első. Ebben és az által üdvözöljük azt tisztelt olvasó-inknak. Legyen ez az áldásnak, a megelégedésnek áldott esztendője kunyhókban és palotákban. . . S adja meg a föld az ő termését, s hozza meg ez év azon eszközöket, nyissa meg azon utakat,

ta, az alattuk álló népeket a bányászat mely sötétségében tartani és azokat a világosság utáni vágtyól tökéletesen elválni.

A francia nagy forradalmi hallhatatlan eszméivel és szégyentelen pusztításaival; szeszes nagy férfival és vérszopóival; minden ide-álításával és oktatásaival, végre fennem birde-tett lelki nagyságával és vérszomjúságával együtt — mely utóbbi nem rejtett vissza a felkent ki-rályasszonyt is vértápra hurcolni — mind meg-annyi kifolyásai valának az említett eszméknek, s az ezeket nyomban követő forradalomnak.

A francia nép, az emlékező napok óta különből különb kormányzati formáknak volt szemtanúja. Láttott a trónon egy despotát ülni, ki úgy az országot, mint népet a dicsőség útjain járni megtanította és kinek dicsődalokat zengedezni a legnagyobb republica-nusok sem szűnnek meg. A nép látta a nagy császár fényét, látta addig soha sem ismert hatalmát, de megértte hanyatlá-sát is. És könnyű vérehez képest nem is tördött a Sz. Ilonai remetével sokat. Látta azóta a köz-társaságot, a monarchiával váltakozni. Győzelmet aratott és szomszédja által levertet, hogy újra ébredésével, sebeiinek behagyásával annál ténye-sebben bebizonyítsa, hogy életképességre mézve a világ összes államait felülmúlja, s hogy raj-ta kifogni, öt tönkre tenni, az időnek még oly mostoha körülményei sem képesek.

A francia felvilágosodási és szabadságieszmék nem vonulhattak el Németország felett — az új eszmék, s a felvilágosodás ezen közhe-lye felett sem a nélkül, hogy hasonló szelle-mi forrongást elő ne idézték volna. E forradalom virágai azonban Németországban csak is évtize-dek leteltével kezdték mutatkozni, gyümölcse pe-dig — habár még igen kezdetleges állapotban — a mai socialdemocratizmusban jelentkezik.

Ezen körülménynek, valamint az idealizmus és realizmus harczának bővebb fejtegetése igen hosszúra vezetne kitűzött czélmóltól és ha a fel-

melyek által terményeink értékesítése lehe-tővé tegye anyagi viszonyaink javulását, az any-nyira igénybe vett pénzforrásaink megnyitását. Ez ez általános óhajtatásnak a közszükségnek mi le-het oly erős és határozó tényezője, mint a mun-kába vett a szamosvölgyi vasut kiépítése. S épen ezéért annak ügyét olvasnánk, a megye s a közművelődés és közjól minden bajnokának is-mételen felkarolt figyelmébe, buzgó pártolásába ajánljuk. S az életérdeket oly közelről érintő ügy-nek biztos jövődjétől látnak az érdekeltségben, melyet a közelben és távolban naponként kelt föl. Nem tagadhatjuk, hogy vesszünk értesítéseket, hal-lunk nyilatkozatokat, melyek az utána nem gon-dolók, könnyed felfogásuk előtt lehangolt hát-rányos gondolatokat a zéseket költöhetnek föl. Ezek közé sorolhatjuk a lelkes Kolozsvár kebelé-ben, azon felmerült szűk körű felfogást és törek-vést, mely szerint annak a keleti vasutal leendő csatlakozása egy a kis Szamos balpartján vezetendő vonal által létesíttessék, elhagyva az egyedül természetes s e mellett olcsóság s egyéb más tekintetektől fogva előnyös apahidai csat-lakozást. S az épen ez érdeken vasutunk en-gedményese s az annak ügyét vezető bizott-ság elnöke báró Bánffy Dező ó méltóságának Ko-lozsvár érdeműs polgármestere Simon Elek ur által lett megatlalására az égyben adott a minden oldalról okadtolt nyilatkozatát alább egész terje-delmében hozzuk, s kétszeresen vagyunk bátrak arra olvasnók figyelmét felhívni.

„A tervezett szamosvölgyi vasut ügyére ro-natkozó s folyó év december 19-én kelt becesz átiratára válaszulva mindenek előtt nyilatkoznom kell, hogy legnagyobb megnyugtatómra és örö-mömről volt azon Nagyságodtól nyert tudósítás, hogy Kolozsvár tekintélyes köréből és a képvise-lő testület tagjaiból alakult bizottság elhatároz-ta a tervezett szamosvölgyi vasut iránt határo-zott álláspontot elfoglalni, mert úgy vélem, hogy határozott álláspont elfoglalása tanulmány alap-munk — melyet Apahida nyel el — de szemé-lyi közlekedésünk és ipari központunk Kolozsvár. Magam s velem sokan vesszük igénybe a „Bia-sini“ gyorskocsi közvetítését s az ő szállóját, egy Kolozsvár más vendéglőt egy rövid éjjeli meg-szállásra, ha tul Kolozsváron visz utunk, de hogy ezt jövőre is biztosítani „Kolozsvár érdeke“ vol-na, azt kétem; a mint kétem azt is, hogy Ko-lozsvár hazafias közönsége ily „egyéni érdekek“ megvédelmezését, midőn maga a vasuti intézmény előnyeit élvez, majdnem három megye közönsé-gétől egy vasut birhatását irigylő. Én így fogom fel a kérdést és midőn, mint már mondtam, miután igenis ömeretes előttem Koloz-svár polgárságának hazafias áldozatkészsége, mely-re nagyságod becesz átirata is utolag bizonyíté-kul szolgál, midőn — ha a kételyek eloszlatat-nak — támogatását kiáltásba helyezni méltotat-tik, nem hihetem, hogy ezen kősrdek emelésére irányuló vállalat létesítése első gátlólag álla-nának.

De nem tehetem ezt fel az ipar- és keres-kedelmi kamaráról, sőt annak egyes tagjairól sem, annyival inkább, mert hisz az iparkamara nem kizárólag Kolozsvár, az a miénk is, és Deés, Beszterce Szamosújvár egyaránt jogosultak an-nál érdekeik védelmét keresni.

De továbbá, midőn egy már előbb adott jog egy parallel vasut létesítését akadályozza, an-nál nehezebb volna ily vasutvonalra engedélyt nyerni, ha az állam saját pénzérdeke is nagymér-vben érintettnek, mert bizonyára a Szamosvölgyből, Apahidáról Kolozsvár irányába most számításba veendő forgalmi bevétel sokkal jelentékenyebb, mintsem, hogy ezt az állam egy privát vasut vá-lalat javára feloldozhatná.

Alaptalan állításnak kellene tartanom azt is, hogy az apahidai csatlakozás a magyar állam-vasut keleti vonala érdeke ellen volna, mert tény, hogy azon vasut létesítésénél már e csatlakozás az államnak szeme előtt volt, midőn e csálból Apahidán nemcsak egy vizállomás építettett, de a beágozó vonalnak is a helye kijelölve az alépít-mény elkészítve és ez mai napig fennmarva lett.

Itt már ezen soraimban némileg azon pon-tokat érinteni óhajtottam, melyek nagyságod be-cses átiratában felhozva vannak, de ezért határo-zottan és őrmest találkozik nagyságod azon gon-dolatával, hogy csakarról és kívánságot volna Ko-lozsvár közönségének e vasut iránt felmerült ag-godalmaikat kölcsönös érintkezés és közös megbe-szélés útján eloszlatni és e csálnak legjobban meg-felel, ha a Kolozsvár által kiküldött bizottság e vasut létesítő bizottságával érintkezésbe lépik.

Midőn a tervezett vasut sikerre kivitele minden ezen ügyre halasztón ható befolyások tá-voltartását kötelességemmé teszi, nekem is kívá-natos ezen értekezletnek mielőbbi megtartása.

Felkérem tehát nagyságos polgármester urat, szíveskedjék tudomásomra hozni, ha az ezen ügy-gegyel megbízott Kolozsvár városi tisztelt képvise-lők a Deésre jövetelről határozta; mikor is én a vasuti bizottság összehívására szükséges to-vábbi intézkedéseket meg fogom tenni.

BELFÖLD.

(Casinó alakulás.)

Torda, 1879. jan. 6.

A városunk társadalmi életében nem meg-megterendő misztit teljesített, 40 éves szép mul-tal bíró „tordai casino“ újja alakítása f. hó 5-én történt meg. Az e csálból megtartott köz-

gyűlésen mindenekelőtt a casinó egyet titkára Pál-fi K. tett 1878-ik évre vonatkozólag kimerítő je-lentést, a pénzár és egyleti vagyon jelenlegi áll-lásáról, a melyből kitűnik, hogy az 1878 évi sz-es bevétel tett 1486 frt 92 krt, kiadás volt 825 frt 45 kr., s így pénzár maradt a f. évr-658 frt 47 kr., a mely összeg mint oly alapítóke lett kijelölve, a mely időnként „többről-többré“ gyarapodva, ha a kívánt magasságot eléri, a tor-dai casinó-egylet egykor birtokába juthasson azon a nyagi erőnek, a mely szükséges lesz egy az egyet saját tulajdonát képezendő casinó helyi-ség megvásárlásához.

A titkári jelentéstől után a fardhatatlan te-vékenységgel casinó elnöke Albert J. mondotté — egy szép beszéd után — a maga és tisztársai nevé-ben hivataláról; a közgyűlés azonban elismerést nyilatkoztatván ki a tisztviselőknak a multbanta-nusított ügybizalom felett, és semmi okot nem látván arra, hogy a régi tisztviselőket más ujjakkal cserélje fel, V. Gy. casinó tagindítványára közfel-kiáltással a régi tisztviselőket lettek utolag megválaszt-va, s ez szerint hivatalnokok lettek: tisztelbéli elnök br. Kemény György, elnök Albert János, pénztárnok Osztián Kristóf, ellenőr Érek Lajos, jegyző Pálfi Károly és könyvtárnok Füzi Sándor. Választmá-nyi tagok lettek: Dr. Domokos Antal, Szigei Sándor, Veress Károly, Veress Dénes, Nagy Imre ügyvéd, Puhl Ignác, Velits Ödön, Sultsz Dénes, Volf Gábor, Csekme Béla és Lengyel Ádám.

Mielőtt a közgyűlés az elnök által beza-ratott volna, N. J. indítványára a régi szokás sze-rint a tordai casinó újjaalakulása örömré egy társas vacsora rendezése határozottatott, a melynek határpénzül f. hó 14-ke tüzött ki.

Végül megemlítem, hogy a f. évre a követ-kező lapok lettek megrendelve: „Magyarország és a Nyavilág“, „Vasárnapi Ujság“, „Borszem Jankó“, „Ústőkös“, „Pörvəsi Lapok“, „Erdélyi Gazda“, „Ellenőr“, „Hon“, „Posti Napló“, „Nem-zeti Hírlap“, „Magyarország“, „Kelet“, „Magyar Polgár“, „Erdélyi Híradó“, „Jogtudományi Közöny“, „Budapesti Szemle“, „Nyelvőr“. N. A.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Saissy Voltairéről.

Voltaire fölépelt. Rettenetlen volt. Calas nyomorult családját, De la Barre barátját Etal-lorenderot megmenté. Voltaire nem ismert határt. Gyűlölt, gyűlölte hűvel az öldözköt, az elnyo-mókat, gyűlölte a mérsékeltet, gyűlölte a közö-nyöket, a lágy-meleg gondolkodásnak (je ha is les modérés, je ha is lestésdes). Gyűlölte azo-kat, kik Saissy igen ügyes megjegyzése szerint, az állítólagos bölcselmű közöny (l'indifferentisme prétendu philosophique) szinbe takarták a leg-rutabb önzést. Előmeri Saissy, hogy Voltaire tul-hajtott, előmeri, hogy azon egyetemes kétey, melyet vallott, a fatalismushoz vezet, és me-legen apostrofálja Voltairét, hogy vajjon ha szánta az elnyomottakat, nem sajnálta-e őket megfoszt-tani a legnagyobb jóteleménytől, a hitől. Fana-tizmus lett a fanatizmus ellen; de soha sem volt Krisztus elleneség. Ennek bebizonyítására felo-vasott egy gyönyörű lapot a Dictionaire philo-sophie-ből. Ebben Voltaire egy visióját adja elő. Érdemes volna e lapot egészen lefordítani; de mi csak Saissy előadását akarjuk híven viz-szaadni; azaz, hogy visszaadni meglek ésszerűl-sét hideg sorokban lehetetlen. Oly mintaszerű bra-vourral olvasta el hosszú idézetét, hogy midőn előgözke, és vele előadását, tapra ragadt a köz-zönséget.

Voltaire éjjel egy pusztaságban az ég végtelen boltozata alatt képzeli magát. A terem-tett világ varázsa megkapja. Önkénytelen kiált fel, hogy bolond az, ki a mindenséget alkotó nél-kül vaktában előállottnak hiszi. De e fenséges látványról nem soká körül néz. Oh borzalom! csonthalmazokat, kinyílt sírokat, tetemekből ké-szült gulákat lát mindenfelől. Kérdi, ki mind en-nek oka? Egy szellem megjelen s azt feleli: hogy neked csak sírnod kell. A síresonthalmokon keresz-tek, tiarák valának. Voltaire egyre kérdi, minő vétket, minő bünt követek el azok, kiket itt le-koncoltak, elégették, eltemettek. Látja századról századra a megjelzett sírokat. Átán lát ősszahol-mozott kincseket, aranyat, feliratot nagy garmad-ákban. Az angyal megfejti, hogy mindent a vallási türelmetlenség, az aranyzomj, kapzsiság, és a keresztény papok birvágya és a nép fanatiz-musa okozta. Ezután a szellem elkeaulozja az emberiség nagy jövevőhez. Látja Numat, Pytha-gorás; a jön és a többi görög bölcsesket, Sokratost, és ezután pillant meg egy szelid, magasztos ar-cot. Látja a töviskoronástól vérző homlokú, az ostorcsapásoktól marcangolt Krisztust. Kérdi, hogy mind e pusztaságot, e dulsókat, e mérszálkoskat ő akarta-e? Krisztus elmondja, hogy az ő tana: szeressétek egymást; ő nem a törvény eltörlesé-re, de betöltésére jött; ő fényről, pompáról mit se tud, ő a samaritánus nem vetette meg, ő csak az egy atyát tart minden emberek atyjának és minden embert testvérnek. Voltaire erre felkiált: Te vagy az én mesterem! Ki így irt, és pedig élének végső éveiben: az volt-e ellensége a ke-resztény vallásnak? A bölcselmi dialognban is ki-jelenti, hogy az okos emberi értelem kimagya-rázhatatlan mysterium, ha a nagy létezőt, az istent nem föltételezzük. Voltaire e deisticus ut-zetét hitetlen gunnyával egybevetve megértjük. Igaz: dühbe csapott azt szenvedélyes támadása; de korunkban, midőn a kizsákoló csak a mu-

